

**TRANSPARENCY
INTERNATIONAL**
BOSNA I HERCEGOVINA

PROCJENA SISTEMA INTEGRITETA

**OPĆINA STARI GRAD
SARAJEVO**

PROJEKAT SE FINANSIRA
OD STRANE EVROPSKE UNIJE

**PROCJENA
SISTEMA
INTEGRITETA**
**OPĆINA STARI GRAD
SARAJEVO**

OVAJ PROJEKAT JE PODRŽAN
OD STRANE EVROPSKE UNIJE

© Transparency International Bosna i Hercegovina

BANJA LUKA

Gajeva 2

78000 Banja Luka

SARAJEVO

Mehmed-bega Kapetanovića Ljubušaka 4

71000 Sarajevo

www.ti-bih.org

OVO ISTRAŽIVANJE JE PROVEDENO UZ PODRŠKU
EVROPSKE UNIJE.

STAVOVI IZNESENI U OVOJ PUBLIKACIJI SU STAVOVI
TRANSPARENCY INTERNATIONAL, BOSNE I HER-
CEGOVINE, I NE ODRAŽAVAJU NUŽNO STAVOVE
EVROPSKE UNIJE.

SADRŽAJ

9	I UVOD
11	II O PROCJENI SISTEMA INTEGRITETA LOKALNE SAMOUPRAVE
17	III SAŽETAK
23	IV SITUACIONA ANALIZA
27	V SISTEM INTEGRITETA LOKALNE SAMOUPRAVE
	KLJUČNI AKTERI LOKALNE SAMOUPRAVE
28	1. OPĆINSKO VIJEĆE
31	2. LOKALNA IZVRŠNA VLAST
34	3. LOKALNA ADMINISTRACIJA
38	4. LOKALNE POLITIČKE STRANKE
	FUNKCIJE NADZORA I ODGOVORNOSTI
41	5. POSTUPANJE PO ŽALBAMA
42	6. REVIZIJA
43	7. CENTRALIZOVANI NADZOR LOKALNE UPRAVE
44	8. ISTRAGA I OTKRIVANJE KORUPCIJE
45	9. PODIZANJE SVIJEŠTI I EDUKACIJA JAVNOSTI
46	10. DRUŠTVENA ODGOVORNOST
49	VI ZAKLJUČCI I PREPORUKE
53	VII IZVORI KORIŠTENI PRILIKOM IZRADE LIS PROCJENE

I UVOD

Procjena Sistema integriteta lokalne samouprave (LIS) je projekat koji je na nivou pilot projekta sproveden u pet zemalja od strane nacionalnih ogranaka *Transparency International-a* iz Afrike, Latinske Amerike, Evrope i Bliskog istoka kako bi se testirala relevantnost i primjenjivost pristupa LIS procjene u različitim nacionalnim i lokalnim kontekstima. Ovi pilot projekti su se odvijali između septembra i decembra 2013. godine.

Ova procjena integriteta se odnosi na Općinu Stari Grad Sarajevo kao jednu od 10 jedinica lokalne samouprave na prostoru Bosne i Hercegovine u kojoj *Transparency International BiH* vrši procjenu integriteta lokalne samouprave, u okviru projekta koji za cilj ima promovisanje antikorupcionih politika kako na državnom tako i na lokalnom nivou. Jedna od komponenti projekta jeste procjena sistema integriteta u datim jedinicama lokalne

samouprave kako bi se izvršila detaljna procjena prisutnosti i efikasnosti mehanizama za podsticanje transparentnosti, odgovornosti i integriteta, formulisale preporuke za unapređenje ovih mehanizama, te pomoglo u jačanju kapaciteta jedinica lokalne samouprave u cilju uspostavljanja planova integriteta kao jedne od najbitnijih mjera iz Akcionog plana za borbu protiv korupcije.

II O PROCJENI SISTEMA INTEGRITETA LOKALNE SAMOUPRAVE

Od ranih 1980-ih godina došlo je do rastućeg trenda prenosa ovlašćenja sa centralnog nivoa vlasti na lokalne uprave u vidu decentralizacije. Kao rezultat toga, lokalne vlasti su dobile veća ovlašćenja u donošenju odluka, primjeni i nadzoru nad primjenom propisa. Još uvijek je predmet rasprave pitanje da li je decentralizacija rezultirala većim stepenom korupcije u poređenju sa ustrojstvom centralizovanog upravljanja. Međutim, realnost je da je korupcija problem na svim nivoima vlasti. Bilo izabrani ili imenovani, zvaničnici se moraju suočiti sa odvajanjem svojih javnih dužnosti od privatnih interesa. Na lokalnom nivou ovo je otežano činjenicom da mnogi zvaničnici imaju ukorijenjene interese na

osnovu porodičnih, prijateljskih i poslovnih veza koje mogu uticati na donošenje odluka. Osim toga, u mnogim slučajevima primanja na nivou lokalne samouprave su niska u odnosu na državni nivo, dok institucije koje su osnovane u cilju pozivanja javnih službenika lokalne samouprave na odgovornost nisu uvijek dovoljne za ispunjavanje svoje dužnosti i podržavanja integriteta javnog sektora.

Funkcionalan sistem integriteta lokalne samouprave može igrati važnu ulogu u minimiziranju mogućnosti za korupciju na lokalnom nivou. Tipičan LIS sadrži skup ključnih aktera koji se mogu naći u većini struktura

lokalne samouprave, a to su: lokalna vijeća (skupštine), gradonačelnik ili odbornik (izvršna vlast), lokalna administracija, lokalne političke stranke, lokalni sudovi (pravosuđe) i policija. Sistem, takođe, obuhvata skup funkcija nadzora i odgovornosti koje je potrebno sprovesti kako bi se obezbijedilo djelovanje sistema integriteta lokalne samouprave. Ove funkcije uključuju razmatranje prigovora, reviziju lokalne uprave, nadzor od strane centralnih vlasti, istragu i otkrivanje korupcije, podizanje svijesti i edukaciju javnosti i društvenu odgovornost.

Zasnovan na pristupu TI-a primijenjenog prilikom ocjene Sistema nacionalnog integriteta, procjena LIS-a kombinuje prikupljanje zvaničnih i pouzdanih dokaza o učinku lokalne samouprave, akterima i institucijama za borbu protiv korupcije uz savjetodavni pristup, angažovanje ključnih aktera u istraživanju, zagovaranje i planiranje elemenata projekta.

S obzirom na raznolikost strukture lokalne samouprave širom svijeta, okvir za procjenu LIS-a stavlja snažan naglasak na fleksibilnost i prilagodljivost različitim strukturama lokalne uprave i kontekstima. U mnogim mjestima, na primjer, postoji ograničena podjela ovlaštenja između različitih grana lokalne vlasti i različiti nivoi autonomije u odnosu na više nivoe vlasti. Kao rezultat toga, uloga i odgovornost ključnih aktera, kao i nadležnosti za obavljanje funkcija nadzora i odgovornosti se mogu znatno razlikovati od mjesta do mjesta. Stoga se okvir za procjenu LIS-a može prilagoditi u cilju prepoznavanja ovih lokalnih varijacija.

CILJEVI

Ključni ciljevi procjene LIS-a su:

- (i) procjena postojanja i djelotvornosti postupaka i mehanizama za unapređenje transparentnosti, odgovornosti i integriteta u cilju borbe protiv korupcije na lokalnom nivou,
- (ii) pružanje preporuka o oblastima koje treba da se reformišu, i
- (iii) obezbjeđivanje osnova za akcioni plan jačanja integriteta na lokalnom nivou u saradnji sa ključnim lokalnim akterima.

METODOLOGIJA

Procjena LIS-a može se obaviti u jednoj ili više jedinica lokalne samouprave u datoj zemlji. U svakoj od jedinica lokalne samouprave koje se analiziraju, sprovodi se procjena dvije komponente: (1) lista ključnih aktera lokalne samouprave i (2) skup funkcija nadzora i odgovornosti.

1. KLJUČNI AKTERI LOKALNE SAMOUPRAVE

Procjena LIS-a fokusira se na šest "ključnih aktera lokalne samouprave" koji su prisutni u većini struktura lokalne samouprave. Za svakog od aktera, procjena pokriva tri dimenzije:

- ukupan kapacitet za djelovanje,
- uloga u doprinosu ukupnom integritetu sistema lokalne samouprave, i
- sopstvena interna uprava u smislu integriteta, transparentnosti i odgovornosti.

AKTER	KAPACITET	ULOGA U LIS-U	UNUTRAŠNJE UPRAVLJANJE		
			TRANSPARENTNOST	ODGOVORNOST	INTEGRITET
LOKALNA SKUPŠTINA					
IZVRŠNA VLAST					
LOKALNA UPRAVA					
LOKALNE POLITIČKE STRANKE					
LOKALNA POLICIJA					
LOKALNI SUDOVI					

2. FUNKCIJE NADZORA I ODGOVORNOSTI

Pored ključnih aktera, kao i zbog toga što se struktura lokalnih samouprava značajno razlikuje od mjesta do mjesta, procjena takođe pokriva šest ključnih funkcija nadzora i odgovornosti koje se sprovode od strane lokalnih i/ili regionalnih/državnih aktera zavisno od konteksta. Za svaku od ovih funkcija, procjena pokriva dvije dimenzije:

- kapacitet za obavljanje te funkcije (bilo od strane lokalnih aktera ili na državnom nivou),
- djelotvornost te funkcije (tj. koliko efikasno se funkcija zapravo vrši u praksi).

FUNKCIJA	KAPACITET	DJELOTVORNOST
POSTUPANJE PO ŽALBAMA		
REVIZIJA		
CENTRALIZOVANI NADZOR LOKALNE UPRAVE		
ISTRAGA I OTKRIVANJE KORUPCIJE		
PODIZANJE SVIJEŠTI I EDUKACIJA JAVNOSTI		
DRUŠTVENA ODGOVORNOST		

Za aktere, kao i za funkcije, svaka dimenzija sadrži niz pokazatelja od kojih se svaki pojedinačno ocjenjuje kvalitativno i korištenjem jednostavnog sistema semafora (zeleno - jak, žuto - prosječan, crveno - slab). Pokazatelji pokrivaju elemente pravnog okvira (zakoni) i stvarnog sprovođenja na terenu (praksa).

Sljedeći primjer je jedan od indikatora koji se koriste za procjenu lokalne izvršne vlasti:

AKTER	Lokalna izvršna vlast
DIMENZIJA	Transparentnost
BROJ POKAZATELJA	2.6.
NAZIV POKAZATELJA	Transparentnost budžeta
PITANJA ZA PROCJENU POKAZATELJA	U kojoj mjeri lokalna uprava predstavlja jasan i dostupan budžet? Da li postoji pravni okvir ili druge odredbe koje zahtijevaju od lokalne samouprave da sačini transparentan budžet koji građani i odbornici mogu lako razumjeti? Da li postoje jasne smjernice i/ili oblik u kom se predstavljaju budžetski podaci? U kojoj mjeri je budžet dostupan građanima i odbornicima i razumljiv u praksi?
JAK	 Lokalna uprava je obavezna da predstavi transparentan godišnji budžet koji je lako dostupan i razumljiv u praksi.
PROSJEČAN	 Lokalna uprava je obavezna da predstavi transparentan godišnji budžet, ali je u praksi budžet teško dostupan i/ili slabo razumljiv.
SLAB	 Ne postoji takva obaveza i budžet nije dostupan, odnosno dostupan je samo odbornicima.

Po metodologiji procjene LIS-a postoji ukupno 56 indikatora. Međutim, procjena LIS-a za Stari Grad Sarajevo sastoji se od ukupno 44 pokazatelja. Naime, indikatori za aktere "lokalni sudovi" i "lokalna policija" su izbrisani jer ovi akteri nisu dio institucionalne strukture jedinica lokalne samouprave nego su u nadležnosti i organizacioni dijelovi kantonalnih, odnosno federalnih ministarstava. S obzirom na to da je uloga ovih tijela ipak važna kada je u pitanju borba protiv korupcije, ona je ocijenjena kroz indikatore "funkcije nadzora i odgovornosti".

U cilju ocjene svakog pokazatelja, prikupljeni su podaci korišćenjem različitih metoda, s naglaskom na pregled važećeg zakonodavstva, dokumenata javnih politika, postojećih analiza institucionalnog djelovanja aktera, te na intervjue sa osobama koji su ključni izvori informacija.

Kada su svi pokazatelji ocijenjeni i dodijeljene odgo-

varajuće vrijednosti (jak, prosječan, slab), rezultati su objedinjeni, a završna ocjena predstavljena u obliku kartice sa konačnim rezultatom.

KONSULTATIVNI PRISTUP I POTVRDA NALAZA

Proces procjene za Općinu Stari Grad Sarajevo je imao izražen participativni pristup sa ciljem uključivanja ključnih lokalnih aktera u upravi, poziciji i opoziciji, civilnom sektoru, medijima i poslovnoj zajednici.

Značajan inicijalni korak u provođenju istraživanja je bila analiza ključnih lokalnih aktera u čemu su istraživaču svojim iskustvom, savjetima, sugestijama i komentarima pomogli članovi savjetodavne grupe. Izvršena analiza omogućila je bolji uvid u različite komponente sistema lokalne samouprave i njihove interakcije, te u skladu s tim i bolju organizaciju istraživanja sa fokusom na relevantne aktere, bolje razumijevanje njihovih me-

đusobnih odnosa i podjelu uticaja/moći, kao i razloge koji utiču na bitna dešavanja u lokalnoj zajednici.

Tokom istraživanja obavljani su intervjui sa osobama od kojih su se mogle dobiti informacije o praksi u radu ključnih aktera i obavljanju funkcija nadzora i odgovornosti, odnosno u kojoj mjeri se ono što je propisano zaista primjenjuje na terenu.

III SAŽETAK

KONTEKST SISTEMA INTEGRITETA LOKALNE SAMOUPRAVE

Normativna regulativa kojom je ustrojen postojeći sistem lokalne samouprave usvajana je sukcesivno. Usvajanjem Ustava Federacije BiH 1994. godine općina je predviđena kao osnovni i jedini oblik lokalne samouprave. Naknadnim usvajanjem amandmana na Ustav definiran je i viši oblik lokalne samouprave, odnosno grad, i to 1996. godine, da bi 1997. godine amandmanima bio reguliran i položaj Sarajeva kao glavnog grada, te jedinstveni položaj Grada Mostara. Zakon o osnovama lokalne samouprave, koji je bio usvojen 1995. godine, važio je sve do 2006. godine kada je usvojen

novi Zakon o načelima lokalne samouprave, a jedan od bitnih ciljeva usvajanja tog zakona bila je implementacija i razrada rješenja sadržanih u Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi. Nadležnosti općine u smislu Zakona iz 2006. godine propisane su jednako za sve općine, ali i pored toga stanje u praksi ne omogućava jednoglasnu karakterizaciju općina kao monotipskih, budući da pojedine nadležnosti, odnosno njihova realizacija, zatim položaj u gradovima i kantonima (koji su također usvojili kantonalne zakone o lokalnoj samoupravi) te bitne temeljne karakteristike stvaraju dovoljno značajna

odstupanja od monotipizacije. Međutim, budući da su temeljne nadležnosti kao takve propisane bez naglašenih divergencija, moguće je, barem teorijski, povući paralelu sa monotipskim uređenjem; time se karakterizacija općina u Federaciji BiH stavlja u istu ravnan sa općinama u Republici Srpskoj, pa tako praktično vršenje nadležnosti umnogome zavisi od čimbenika poput faktora razvijenosti. Suštinski, nadležnosti koje se zahvaljujući kapacitetima i karakteristikama objektivno mogu realizirati realiziraju se, dok se za ostale potražuju alternativni načini realizacije.¹

Evolucija percepcije općina i legislativnog odraza te percepcije evidentna je; prava građana proširena su, nadležnosti općina postepeno proširene i usložnjene, a općinski načelnici, do ranije birani od strane općinskih vijeća, danas bivaju birani neposredno od strane građana čime se dao svojevrsan bitan doprinos direktnoj demokratiji na nivou lokalne zajednice.

Općina Stari Grad Sarajevo je jedna od općina u sastavu Grada Sarajeva. Shodno tekstu Statuta, općina se deklarira kao samostalna u odlučivanju u poslovima iz samoupravnog djelokruga u skladu sa Ustavom i Zakonom o principima lokalne samouprave, a podliježe nadzoru zakonitosti kojeg obavljaju nadležni organi Kantona i Federacije BiH. Kao organi Općine Statutom su definisani Općinsko vijeće i Općinski načelnik. Odnosi između Općinskog načelnika i Općinskog vijeća definisani su načelima međusobnog uvažavanja i saradnje, uz pojedinačnu odgovornost za ostvarivanje nadležnosti i zajedničku odgovornost za funkcionisanje Općine.²

Općinsko vijeće je organ odlučivanja koji se sastoji od trideset i jednog (31) vijećnika koji dogovaraju za ustavnosti i zakonitost akata koje Općinsko vijeće donosi u okviru svojih nadležnosti, a koji se biraju na višestranačkim, slobodnim i demokratskim izborima neposredno i tajnim glasanjem na mandat od četiri godine.

Općinski načelnik je izvršni organ općine koji je predstavlja i zastupa, te odgovara za ustavnost i zakonitost akata koje donosi, odnosno predlaže Općinskom vijeću. U tom smislu, Općinski načelnik nadležan je da provodi općinsku politiku, izvršava općinske propise i opće akte, izvještava Općinsko vijeće, te obavlja i druge poslove kako su isti propisani zakonom, Statutom i drugim relevantnim aktima. Općinski načelnik se bira neposredno i tajnim glasanjem na mandatni period od 4 godine.

Općina Stari Grad Sarajevo svakako je jedna od specifičnijih općina u Federaciji BiH samim tim što uz općine Novo Sarajevo, Centar Sarajevo i Novi Grad Sarajevo ulazi u sastav Grada Sarajeva. To podrazumijeva da uloga Općinskog vijeća prevazilazi standardnu ulogu samostalnih općina koje nisu u sastavu gradova, te da obuhvata i obavezu delegiranja predstavnika u Gradsko vijeće Grada Sarajeva u skladu sa Statutom Grada Sarajeva.³

¹ Lokalna samouprava u Federaciji Bosne i Hercegovine – koncept, nadležnosti i organi, Mr Sc. Muhamed I. Mujakić, Hrvatska javna uprava br. 4/10

² Statut Općine Stari Grad Sarajevo, dostupno na: <http://www.stari-grad.ba/userfiles/file/dokumenti/statut.pdf>, pristupljeno 13.05.2015.

³ Statut Grada Sarajeva, Službene novine Kantona Sarajevo broj 34/08, dostupno na: <http://www.sarajevo.ba/ba/files/statut%20grada%20sarajeva.pdf>, pristupljeno 14.05.2015.

PROCJENA LIS-A: AKTERI I FUNKCIJE

KARTICA REZULTATA PROCJENE LIS-A ZA OPĆINU STARI GRAD SARAJEVO

AKTER	KAPACITET	ULOGA U LIS-U	UNUTRAŠNJE UPRAVLJANJE
LOKALNA SKUPŠTINA			
LOKALNA IZVRŠNA VLAST			
LOKALNA ADMINISTRACIJA			
LOKALNE POLITIČKE PARTIJE			

FUNKCIJA	KAPACITET	DJELOTVORNOST
POSTUPANJE PO ŽALBAMA		
REVIZIJA		
CENTRALIZOVANI NADZOR NAD LOKALNOM UPRAVOM		
ISTRAGA I OTKRIVANJE KORUPCIJE		
PODIZANJE SVIJEŠTI I EDUKACIJA JAVNOSTI		
DRUŠTVENA ODGOVORNOST		

KLJUČNI NALAZI

Ključni nalazi do kojih se došlo analizom sistema lokalnog integriteta u Općini Stari Grad Sarajevo mogu se sažeti na sljedeći način:

- Vijećnici nemaju razvijene ustaljene mehanizme komunikacije, konsultacije i razmjene informacija sa građanima kako bi predstavljali njihove interese;
- Protokoli i instrumenti koje ima izvršna lokalna vlast i lokalna administracija za učešće građana u procesima bitnim za lokalnu samoupravu se slabo koriste od strane građana;
- Lokalna administracija posjeduje adekvatne kapa-

citete, ali potrebno je onemogućiti vanjski pritisak na službenike i omogućiti im nesmetan rad u skladu sa zakonom;

- Lokalna samouprava nema razvijene instrumente i kapacitete za borbu protiv korupcije na lokalnom nivou, niti ima nadzor i podršku od strane viših nivoa vlasti u ovom segmentu;
- Lokalni mediji, organizacije civilnog društva, te građanstvo u širem smislu nemaju izgrađene kapacitete i/ili ne izražavaju kontinuirani interes za izgradnjom kvalitetnijeg sistema integriteta na lokalnom nivou;

f. Političke stranke ne zastupaju široke interese u zajednici u cilju njenog razvoja i prosperiteta, već su prije svega preokupirane uskim stranačkim interesima.

PREPORUKE

- Općinsko vijeće bi trebalo razviti čvrst, dosljedan i obavezujući mehanizam neposredne komunikacije vijećnika i građana (neposredni kontakti sa građanima kroz organizaciju i održavanje tzv. vijećničkog sata, posredstvom elektronske pošte, tematski radni sastanci i javne rasprave, učestvovanje u radu mjesnih zajednica, pokretanje akcija i inicijativa uz izvještavanje o stepenu njihove realizacije i sl.) gdje bi građani na taj način prenijeli svoje goruće probleme i potrebe, a vijećnici bi, rukovodeći se principima nezavisnosti i savjesnosti u svom radu, činili sve što je u okviru njihove moći i ovlaštenja da te potrebe građana artikulišu kroz određene inicijative, pitanja i sugestije nadležnim nosiocima izvršne vlasti.
- Potrebno je, kroz uvođenje novih mehanizama, povećati stepen učešća građana u procesima donošenja odluka koje su bitne za javnost i građane.
- Neophodno je uspostaviti kontinuiran sistem obuke općinskih vijećnika kojim bi se omogućilo da vijećnici mogu kvalitetno odlučivati o pitanjima kojima se direktno utiče na kvalitet života građana u lokalnim sredinama.
- Potrebno je usvojiti Plan integriteta za borbu protiv korupcije u Općini Stari Grad Sarajevo, što je jedna od obaveza shodno državnoj Strategiji za borbu protiv korupcije, kako bi se identificirala najrizičnija mjesta unutar lokalne zajednice, te preventivno djelovalo u pravcu suzbijanja korupcije.
- Lokalna izvršna vlast treba da uspostavi mehanizme kojima će unaprijediti učešće građana u procesima

odlučivanja na lokalnom nivou čime će doprinijeti odgovornijem radu. U procesu formulisanja određenih odluka, izvršna vlast općine može da primjeni mehanizme (mimo i povrh onih zakonom propisanih) podsticanja određenih zainteresovanih grupa da uzmu aktivno učešće u tim procesima kojima se utiče na njihova prava i interese i da na taj način u potpunosti primijeni princip participacije u donošenju odluka koje mogu bitno uticati na pojedince i grupe građana.

- Neophodno je uvesti jasan sistem nagrađivanja i sankcionisanja zaposlenih u skladu sa ostvarenim rezultatima. Potrebne su zakonske izmjene od strane viših nivoa vlasti u BiH kako bi se unaprijedio ovaj sistem.
- Lokalne političke stranke trebaju unaprijediti transparentnost i odgovornost u svom radu kroz redovnu komunikaciju sa građanima i konsultovanje građana prilikom usaglašavanja svojih političkih stavova.
- Nedostatak potpune i korektno revizije rada općine od strane viših administrativno-teritorijalnih instanci i institucija značajno narušava i ugrožava razvojni potencijal lokalnih zajednica, te na izuzetno niskom nivou održava transparentnost i kvalitetno izvještavanje javnosti i građana o internoj problematici i mogućim neregularnostima u funkcionisanju općinskih organa i administracije.
- Neophodno je obezbijediti resurse i osigurati da nadležne institucije poput Ureda za reviziju institucija u FBiH implementiraju zakonske nadležnosti i vrše redovan nadzor i revidiranje aktivnosti na nivou općine.
- Potrebno je raditi na jačanju sistema internih revizija, uzimajući u obzir da je eksterna revizija neredovna, usljed čega ne isporučuje očekivane rezultate.
- Institucionalna infrastruktura za borbu protiv korup-

cije je u začetku u cijeloj zemlji. Potrebno je pokušati primijeniti određene instrumente i mehanizme za efikasnu borbu protiv korupcije, te kontinuirano promovisati potrebu za jačanjem društvene odgovornosti čime će se smanjiti prostor za koruptivne radnje.

- Potrebno je jače podržati rad organizacija civilnog društva kako bi značajnije podigle svijest o pojavama korupcije i pokrenule dubinske promjene u praksi.

IV SITUACIONA ANALIZA

Specifični administrativno-teritorijalni ustroj Bosne i Hercegovine neminovno se odrazio i na način organizovanja lokalne samouprave na području države, odnosno na području entiteta – Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske. Na području Republike Srpske, unitarno ustrojenom, općina i grad predstavljaju jedine utvrđene jedinice lokalne samouprave, a odnos centralnih i lokalnih vlasti je neposredan. Na području Federacije Bosne i Hercegovine situacija je znatno složenija, te između federalne – centralne vlasti i jedinica lokalne samouprave postoji još jedan stepen administrativno-teritorijalnog uređenja kojeg sačinjava deset kantona. I pored navedene specifičnosti i u Federaciji

Bosne i Hercegovine grad i općina (dominantno općine) predstavljaju osnovne jedinice lokalne samouprave. Po usvajanju Zakona o principima lokalne samouprave⁴, ustroj lokalne samouprave u Federaciji zasnovan je na savremenim evropskim principima i predstavlja značajan iskorak i evoluciju od okončanja ratnih sukoba do danas na tom društveno relevantnom polju.

Normativna regulativa kojom je ustrojen postojeći sistem lokalne samouprave usvajana je sukcesivno i uz stalne korake ka unapređenju sistema. Usvajanjem Ustava FBiH 1994. godine općina je predviđena kao osnovni i jedini oblik lokalne samouprave. Naknadnim

usvajanjem amandmana na Ustav definiran je i viši oblik lokalne samouprave, odnosno grad, i to 1996. godine, da bi 1997. godine amandmanima bio regulisan i položaj Sarajeva kao glavnog grada, te jedinstveni položaj Grada Mostara⁵. Zakon o osnovama lokalne samouprave, koji je usvojen 1995. godine važio je sve do 2006. godine kada je usvojen novi Zakon o načelima lokalne samouprave, a jedan od ciljeva usvajanja ovog zakona je bila implementacija i razrada rješenja sadržanih u Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi. Karakteristika ovog Zakona jeste činjenica da su nadležnosti općina ustanovljene bez bilo kakvih razlika, što znači da su općine u Federaciji BiH monotipske, odnosno da sve općine imaju iste i jednake nadležnosti bez obzira na broj stanovnika, veličinu svoje teritorije, ekonomski i privredni razvoj i druge parametre. Realno bi bilo očekivati da, uzimajući u obzir karakteristike određenih parametara za pojedine općine, različite općine imaju i različite nivoe nadležnosti i obaveza, kako bi funkcionalnije i efikasnije obavljale svoju ulogu prema građanima.

Općina Stari Grad Sarajevo je jedna od četiri općine koje čine Grad Sarajevo, te teritorijalno pripada Kantonu Sarajevo, Federacija Bosne i Hercegovine. Prema procjeni Federalnog zavoda za statistiku⁶, na području općine Stari Grad Sarajevo, koja obuhvata površinu od 51,4 km², te predstavlja teritorijalno najveću općinu u Kantonu Sarajevo, u njoj živi 42.031 stanovnika, koji su nastanjeni u 16 mjesnih zajednica. Treba naglasiti da se broj stanovnika po pomenutoj procjeni razlikuje od broja stanovnika koji je objavljen u preliminarnim rezultatima popisa iz 2013. godine, gdje je navedeno da na području općine Stari Grad Sarajevo živi 38.911 stanovnika.

Organe Općine Stari Grad Sarajevo čine Općinsko vijeće i Općinski načelnik. Općinsko vijeće je predstavnički organ građana i organ odlučivanja, izabran na način i po postupku utvrđenim Izbornim zakonom BiH⁷, koji funkciju vlasti vrši u skladu sa ustavom, zakonom i statutom. Općinsko vijeće broji 31 vijećnika, ono može

oformiti komisije, odbore, savjete, radne grupe kao stalna i povremena radna tijela, čiji se sastav, djelokrug i način rada uređuje Poslovnikom i posebnom odlukom Općinskog vijeća. Predsjedavajući Općinskog vijeća predstavlja Općinsko vijeće i rukovodi njegovim radom u okviru svojih prava i dužnosti. Općinsko vijeće ima sekretara. On pomaže predsjedavajućem Općinskog vijeća u pripremanju sjednica i osiguravanju uslova za rad Općinskog vijeća, te obavlja i druge poslove i zadatke prema Pravilniku o sistematizaciji. Sekretar Općinskog vijeća je rukovodeći državni službenik, koji se postavlja u skladu sa Zakonom o državnoj službi⁸.

Općinski načelnik je izvršni organ Općine, koji funkciju vlasti vrši u skladu sa ustavom, zakonom i statutom. Njegov izbor vrši se neposredno na način i po postupku utvrđenim Izbornim zakonom BiH i Zakonom o izboru, prestanku mandata, opozivu i zamjeni načelnika u općinama u Federaciji Bosne i Hercegovine.⁹

Poslovi iz nadležnosti općinskog načelnika obavljaju se posredstvom općinskih službi za upravu čiji rukovodioci odgovaraju neposredno načelniku. Naravno, organ odlučivanja i izvršni organ nužno su nezavisni, ali u određenim pitanjima u upravljanju općinom snose zajedničku odgovornost. U Općini Stari Grad Sarajevo postoji sedam (7) službi i četiri posebne stručne službe/sektori:

- Služba za urbanizam, imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar;
- Služba za komunalne, inspeksijske i stambene poslove;
- Služba za privredu i finansije;
- Služba za obrazovanje, kulturu i sport;
- Služba za investicije i lokalni razvoj;
- Služba civilne zaštite;
- Služba za opću upravu, boračko-invalidsku i socijalnu zaštitu.

Pored pomenutih službi, unutar uprave Općine Stari Grad Sarajevo postoje i posebne službe i sektori:

- Služba kabineta načelnika Općine;
- Sektor za odnose sa javnošću i informacione sisteme;
- Sektor za tehničke poslove;
- Sektor za poslove mjesnih zajednica.

Pored navedenih službi i sektora, postoje još i sekretar organa državne službe i interni revizor Općine Stari Grad Sarajevo. Također, Općinsko pravobranilaštvo je poseban organ Općine koji preduzima zakonom određene mjere i pravna sredstva radi pravne zaštite imovine i imovinskih interesa Općine. Općinsko pravobranilaštvo svoju funkciju vrši samostalno u skladu sa ustavom, a na osnovu zakona, drugih propisa i općih akata.

Budući da je Općina Stari Grad Sarajevo neodvojiva cjelina sa Gradom Sarajevo i Kantonom Sarajevo, neizostavna je potreba za saradnjom između svih nivoa vlasti, posebno zbog broja privrednih subjekata registrovanih na području Općine.

⁴ Službene novine FBiH 49/06

⁵ Amandman na Ustav FBiH XXV-XXVI, Službene novine Federacije BiH, br. 13/97

⁶ Federalni Zavod za statistiku, Kanton Sarajevo u brojkama, Sarajevo, 2014, str. 11

⁷ Izborni zakon Bosne i Hercegovine, Službeni glasnik BiH, br. 20/04

⁸ Zakon o državnoj službi FBiH, Službene novine FBiH br. 29/03

⁹ Zakon o izboru, prestanku mandata, opozivu i zamjeni načelnika u općinama u Federaciji BiH, Službene novine FBiH br. 9/08

V SISTEM INTEGRITETA LOKALNE SAMOUPRAVE

Uputstvo za ocjenjivanje indikatora iz metodologije procjene LIS-a, koje najviše odgovara aktuelnoj situaciji u lokalnoj zajednici, je uvijek napisano pod navodnicima u kurzivu na početku svakog indikatora. Treba, međutim, napomenuti da ova uputstva za ocjenjivanje indikatora predstavljaju samo široke parametre koji služe kao osnov za uspostavljanje krajnje ocjene indikatora. U mnogim slučajevima samo neki od elemenata u citiranim rečenicama se mogu primijeniti na datu situaciju. Dio indikatora naslovljen kao "Komentar" daje neka neophodna razjašnjenja.

KLJUČNI AKTERI LOKALNE SAMOUPRAVE

1. OPĆINSKO VIJEĆE

KAPACITET
ULOGA
UPRAVLJANJE

KAPACITET

1.1. ADEKVATNI RESURSI

U kojoj mjeri Općinsko vijeće ima adekvatne resurse za vršenje svojih obaveza u praksi?

“Općinsko vijeće ima adekvatne resurse da na djelotvoran način ispunjava svoje obaveze.”

Komentar:

Odlukom o formiranju Stručne službe Općinskog vijeća, vijećnici imaju punu stručnu i tehničku podršku. Klubovi vijećnika stranaka, kao sastavnog dijela Vijeća imaju zadovoljavajuće uslove za rad. Također, vijećnici imaju pravo korištenja općinskih kancelarija za obavljanje svojih aktivnosti. S druge strane, proces edukacije vijećnika nije uređen internim aktima Općinskog vijeća, ne održavaju se nikakve redovne edukacije vijećnika,

niti su predviđene u budućnosti.

1.2. LOKALNI IZBORI

U kojoj mjeri su lokalni izbori blagovremeni, slobodni, poštteni i reprezentativni?

“Lokalni izbori su bili blagovremeni, slobodni, poštteni i reprezentativni.”

Komentar:

Izorno zakonodavstvo u BiH¹⁰ predstavlja okvir za slobodne i fer lokalne izbore i isti se primjenjuju i na prostoru Općine Stari Grad Sarajevo. Lokalni izbori se provode blagovremeno, na regularan i zakonit način, bez većih poteškoća, žalbi i osporavanja rezultata, uz nadzor nezavisnih posmatrača. Ipak, ne smije se zanemariti činjenica da su kampanje političkih stranaka, pogotovo u vrijeme održavanja lokalnih izbora, često “prljave” što se može dovesti u vezu sa slobodom izražavanja zagaranovanog prava izbora građana, a u krajnjem slučaju može dovesti do zaključka da je izbor građana samo uvjetno slobodan i neovisan.

1.3. NEZAVISNOST

U kojoj mjeri je Općinsko vijeće nezavisno od izvršne vlasti?

“Općinsko vijeće je nezavisno u odnosu na izvršnu vlast.”

Komentar:

Propisi o lokalnoj samoupravi kojima je uređena ova oblast u FBiH kao i Statut Općine Stari Grad Sarajevo na jasan način definišu uloge zakonodavne i izvršne vlasti čime je ova oblast jasno uređena. Zakon o principima lokalne samouprave u FBiH, član 13. kao i odredbe Statuta Općine Stari Grad Sarajevo, član 20. kažu da je Općinsko vijeće organ odlučivanja, odnosno predstavnički organ građana i da zajedno sa načelnikom općine čini organe jedinice lokalne samouprave. Djelokrug posla jasno je propisan u članovima 13. i 14. Zakona o principima lokalne samouprave u FBiH. Općinsko vijeće usvaja sve značajnije odluke i/ili politike kojima se obezbjeđuje nesmetano funkcionisanje jedinice lokalne samouprave kao što su statut, budžet, raspolaganje imovinom jedinice lokalne samouprave, uređenje javnih površina i sl. Imajući u obzir važnost rada Općinskog vijeća i načelnika njihov međusobni odnos predstavlja poseban dio Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH, članovi 16-23. Ovdje treba istaći da je ovim odredbama primarno uređen međusobni odnos općinskog vijeća i načelnika općine u pogledu pripreme i usvajanja budžeta, jednog od najvažnijih dokumenata kada je u pitanju rad jedinice lokalne samouprave. Njihovi međusobni odnosi zasnivaju se na principima međusobnog uvažavanja i saradnje, uz pojedinačnu odgovornost za ostvarivanje vlastitih nadležnosti i zajedničku odgovornost za funkcionisanje jedinica lokalne samouprave.

ULOGA

1.4. NADZOR NAD IZVRŠNOM VLAŠĆU LOKALNE SAMOUPRAVE

U kojoj mjeri su općinski vijećnici u mogućnosti da vrše i provode svoje odluke i funkciju nadzora?

„Općinski vijećnici imaju ovlaštenje da nadziru rad lokalne izvršne vlasti i do određene mjere su uspješni u vršenju ove dužnosti. Djelimično su u mogućnosti da provode svoje odluke.“

Komentar:

Općinski vijećnici imaju zakonom definisanu ulogu nadzora nad radom izvršne vlasti. Iako su ovlaštenja načelnika velika, općinski vijećnici usvajaju sve bitnije dokumente kojima se definišu javne politike, a posebno politike koje se tiču općinskog budžeta. Statutom Općine Stari Grad Sarajevo, te Poslovnikom o radu Općinskog vijeća Stari Grad¹¹ podijeljene su uloge predstavničkog tijela i izvršne vlasti, te se u praksi najčešće ne dešava preklapanje nadležnosti i obaveza jednih i drugih. Statut Općine propisuje nadležnosti Općinskog vijeća (članovi 21-35) i načelnika (članovi 35-38) i reguliše odnose između općinskih organa. Poslovnikom o radu Općinskog vijeća (pored ostalog) su opisane procedure komuniciranja sa udruženjima i političkim strankama, te međunarodna saradnja.

1.5. ZASTUPLJENOST

U kojoj mjeri općinski vijećnici predstavljaju interese i prioritete birača u praksi?

¹⁰ Izborni zakon BiH, Službeni glasnik BiH br. 20/04

¹¹ Statut Općine Stari Grad Sarajevo, kao i Poslovnik o radu Općinskog vijeća Stari Grad Sarajevo su lako dostupni na oficijelnoj stranici Općine: <http://www.starigrad.ba>

“Općinski vijećnici ne predstavljaju interese i prioritete svojih birača u određenoj mjeri.”

Komentar:

Ne postoji institucionalizovan pristup u uspostavljanju kontakata vijećnika sa građanima. Svaki vijećnik, odnosno klub vijećnika po slobodnoj procjeni određuje način i intenzitet kontakata sa građanima. Tako postoje vijećnici koji redovno iznose probleme građana, dok sa druge strane postoje vijećnici koji ne ulažu velike napore kada je u pitanju zastupanje građana i njihovih interesa.

UPRAVLJANJE

1.6. TRANSPARENTNOST OPĆINSKOG VIJEĆA

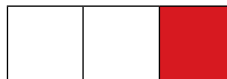
U kojoj mjeri građani mogu doći do informacija vezanih za Općinsko vijeće i vijećnike?

“Građani mogu doći do informacija o radu Općinskog vijeća i vijećnicima.”

Komentar:

Transparentnost rada Općinskog vijeća jasno je propisana Statutom Općine (članovi 73-75) i Poslovníkom o radu Općinskog vijeća (članovi 129-132). Sjednice Općinskog vijeća mogu se pratiti u direktnom prenosu na web stranici Općine, a građani mogu da prisustvuju sjednicama. Međutim, u praksi veoma malo građana prisustvuje sjednicama Općinskog vijeća.

1.7. ODGOVORNOST OPĆINSKIH VIJEĆNIKA

U kojoj mjeri su općinski vijećnici odgovorni za svoje postupke u praksi?

“Općinski vijećnici nisu odgovorni za svoje postupke u praksi”

Komentar:

Zakon o principima lokalne samouprave u FBiH predviđa odgovornost za ustavnost i zakonitost rada vijećnika (član 13.) što predstavlja pozitivan iskorak kada je u pitanju kreiranje javnih politika na prostoru BiH. Međutim, pored postojanja ovakve odredbe, postavlja se pitanje njene primjene, odnosno postojanja podzakonskih akata kojima se detaljno uređuje pitanje i način odgovornosti vijećnika za njihov rad. Može se konstatovati da ne postoji mogućnost njene primjene u praksi, a odgovornost vijećnika za njihove postupke svodi se samo na političku, tj. stranačku odgovornost koja se mjeri stepenom (ne)zadovoljstva građana na lokalnim izborima.

Ne postoje jasno definisani mehanizmi uz pomoć kojih se građani mogu žaliti na rad i postupke vijećnika.

1.8. INTEGRITET OPĆINSKIH VIJEĆNIKA

U kojoj mjeri je obezbijeđen integritet općinskih vijećnika?

“Postoje samo neki od propisa koji se tiču sukoba interesa, poklona i usluga, prijave imovine i zaštite uzbunjivača i koji se polovično sprovode.”

Komentar:

Pravila i propisi kojima bi se trebalo preventivno djelovati na koruptivnu praksu u radu vijećnika postoje (Kodeks ponašanja općinskih vijećnika), ali nisu do kraja i dovoljno precizno razrađeni, te se posljedično primjenjuju na neusklađen i nedosljedan način ne postižući svoju svrhu. Kada su u pitanju imovinski kartoni, shodno Izbornom zakonu BiH, svi izabrani zvaničnici su dužni da isti popune prije konstituisanja Općinskog vijeća. Međutim, značajno je istaći činjenicu da niko ne provjerava ono što izabrani zvaničnici navedu u imovinskim kartonima, niti postoji bilo kakav vid odgovornosti za ono što izabrani zvaničnici u istim navedu.

2. LOKALNA IZVRŠNA VLAST

KAPACITET
ULOGA
UPRAVLJANJE

KAPACITET

2.1. JASNE FUNKCIJE

--	--	--

U kojoj mjeri općinska uprava ima jasnu i realističnu

strategiju/akcioni plan i koherentan skup funkcija?

“Općinski načelnik i općina kao cjelina imaju jasnu i realističnu te detaljno izloženu strategiju za razvoj i koherentan skup funkcija.”

Komentar:

Osnovni propis, nakon Ustava, na osnovu kojeg lokalne vlasti u BiH crpe nadležnosti jeste Zakon o principima lokalne samouprave FBiH koji je donesen 2006. godine i inoviran 2009. godine. Međutim, ovaj Zakon nikad do kraja nije implementiran u Kantonu Sarajevo. Naime, Kanton Sarajevo nije donio Zakon o lokalnoj samoupravi u skladu sa presudom Ustavnog suda FBiH kojom je utvrđeno da je istim povrijeđeno pravo na lokalnu samoupravu općina i Grada Sarajeva u Kantonu Sarajevo. Kada su u pitanju strateški dokumenti, Općinsko vijeće Općine Stari Grad Sarajevo je u aprilu 2014. godine usvojilo dokument pod nazivom „Strategija lokalnog razvoja“ koji predstavlja osnov za postupanje lokalne samouprave u periodu 2014 - 2018. godine. Ovaj dokument je dostupan na web stranici Općine. Također, Općina Stari Grad Sarajevo je objavila i Izvještaj o realizaciji Strategije lokalnog razvoja, koji je dostupan na web stranici Općine. Sastavni dio izvještaja je i Akcioni plan u kojem su prezentovani rezultati u odnosu na planirane strateške ciljeve i mjere za period maj – decembar 2014. godine. Inače, ova Strategija obuhvata 4 strateška prioriteta i 14 strateških ciljeva.

Pored pomenutog, u februaru 2012. godine usvojen je još jedan strateški dokument pod nazivom „Strategija za mlade Općine Stari Grad Sarajevo 2012 – 2017.“, a isti je dostupan na web stranici Općine.

2.2. RASPOLOŽIVA SREDSTVA

U kojoj mjeri općinska uprava ima pristup sredstvima koja su neophodna da provede svoje funkcije i ispunji stratešku viziju?

“Općinska uprava djelimično ima pristup sredstvima neophodnim za izvršenje svojih funkcija i ispunjavanje strateških ciljeva.”

Komentar:

Zakonima je propisano na koje javne prihode jedinice lokalne samouprave mogu da računaju, obezbjeđujući im djelimično predvidivost u planiranju prihodovne strane svojih budžeta, pri tome ne ulazeći u pravednost usvojenih zakonskih rješenja (vrlo često se pominje činjenica da postojeći način raspodjele sredstava od indirektnih poreza nije pravedan kao i činjenica da raspodjela određenih poreza, naknada i taksi između Federacije BiH, kantona i općina takođe nije pravedna).

ULOGA

2.3. UPRAVLJANJE LOKALNOM ADMINISTRACIJOM

U kojoj mjeri lokalna izvršna vlast efikasno vrši svoju ulogu u smislu pružanja djelotvornog nadzora i podrške lokalnoj administraciji?

“Izvršna vlast je djelimično aktivna u stvaranju uslova za rad lokalnog javnog sektora koji se rukovodi visokim

nivoom transparentnosti, odgovornosti, integriteta i uključenosti, ali te aktivnosti ne rezultiraju konkretnim poboljšanjima.”

Komentar:

Određene aktivnosti (uglavnom propisane zakonom i internim aktima) se preduzimaju u cilju što uspješnijeg i djelotvornijeg upravljanja ljudskim resursima i uspostavljanju procedura koje za cilj imaju što efikasnije obavljanje dužnosti službenika u lokalnoj administraciji, kao i pospešivanje transparentnosti i integriteta u njihovom radu. Postojećom regulativom jasno su utvrđene ovlasti, ali i odgovornosti državnih službenika, sistem unapređenja državnih službenika, kao i sistem polugodišnjeg/godišnjeg ocjenjivanja rada. Ipak, Zakon o državnim službenicima i namještenicima u velikoj mjeri štiti administraciju od drastičnih sankcija, što otežava djelotvornost praksi nadzora i kontrole, te bi u tom smislu trebalo poduzeti adekvatne aktivnosti u cilju izmjene zakonske regulative koja reguliše ovu oblast.

2.4. NADZOR NAD PRIVATNIM PRUŽAOCIMA JAVNIH USLUGA

U kojoj mjeri lokalna izvršna vlast efikasno provodi svoju ulogu u smislu pozivanja privatnih pružalaca javnih usluga na odgovornost za izvršenje ugovorenih usluga?

„Lokalna izvršna vlast je djelimično efikasna u pozivanju na odgovornost privatnih pružalaca usluga.“

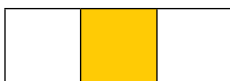
Komentar:

Mehanizmi i postupci provjere poštivanja ugovorenih

obaveza i realizovanja ugovorenih usluga kanaliziraju se kroz posredan ili neposredan nadzor od strane nadležnih općinskih službi za upravu, a uglavnom se sastoje u poduzimanju odgovarajućih pravnih radnji u skladu sa ugovorima ili pravnim propisima. Transparentnost praćenja provedbe obaveza i pružanja usluga nije adekvatna i ne pruža dovoljno informacija o procesima, iako se pristup nadzoru realizovanja usluga unaprijedio neposrednim i terenskim učešćem predstavnika općinskih službi za upravu u kontroli tog realiziranja. Postoje određene kontrole uloženi sredstava kao i onoga što se istima finansira.

2.5. REGULISANJE RADA LOKALNIH PRIVREDNIH SUBJEKATA

U kojoj mjeri lokalna uprava efikasno vrši svoju ulogu u regulisanju lokalnih preduzeća na ravnopravan i djelotvoran način?

“Regulisanje lokalnih pravnih osoba na ravnopravan i djelotvoran način je djelimično prisutno.”

Komentar:

Najveći dio propisa koji reguliše rad lokalnih preduzeća kao i njihova primjena, vezan je za rad viših nivoa vlasti (prvenstveno kantona). Iako je primjena propisa i rad inspektora uglavnom dosljedan i nediskriminatoran, s vremena na vrijeme se pojavljuju žalbe od strane privrednika na nekorektan odnos i selektivnu primjenu propisa od strane lokalne uprave što može neke privredne subjekte staviti u neravnopravan položaj u odnosu na druge.

UPRAVLJANJE

2.6. TRANSPARENTNOST BUDŽETA

U kojoj mjeri općinska uprava predstavlja jasan i dostupan budžet?

“Lokalna uprava je obavezna da predstavi transparentan godišnji budžet, koji je lako dostupan građanima i lako razumljiv u praksi.”

Komentar:

Tokom procesa pripreme i usvajanja budžeta, lokalna uprava rukovodi se važećom zakonskom legislativom koja obezbjeđuje javnost i dostupnost budžeta građanima (građani su pozvani da učestvuju na javnim raspravama, imaju mogućnost da izvrše uvid u budžet posredstvom zvanične internet stranice Općine Stari Grad Sarajevo kao i korišćenjem mogućnosti propisanih Zakonom o slobodi pristupa informacijama). Budžet je lako dostupan građanima, te se nalazi na oficijelnoj stranici Općine¹². Dokument ima pregledan format, te nudi jednostavan uvid u plan utroška sredstava i njihovu namjenu. Međutim, učešće građana na raspravama o budžetu je veoma rijetko i u tom pogledu bi se mogla napraviti dodatna pojašnjenja i promocija samog dokumenta što bi doprinijelo njegovoj pristupačnosti i popularnosti među građanima.

¹² http://www.starigrad.ba/userfiles/file/2015/1/budzet_2015.pdf

2.7. ODGOVORNOST LOKALNE IZVRŠNE VLASTI

U kojoj mjeri je lokalna izvršna vlast odgovorna za svoje postupke?

“Lokalna izvršna vlast je djelimično odgovorna za svoje postupke u praksi.”

Komentar:

Formalno-pravni mehanizmi za konsultacije građana prilikom donošenja lokalnih politika su razvijeni i primjenjuju se u praksi (prvenstveno javne rasprave). Također, poštuje se i obaveza da se obrazlažu sve odluke koje lokalna izvršna vlast podnosi Općinskom vijeću na odlučivanje. S druge strane, ne postoji jasno kreirana procedura valorizacije informacija i sugestija koje se prikupe od građana što destimulativno djeluje na građane i njihov aktivizam. Postoji statutarna odgovornost načelnika za ustavnost i zakonitost akata koje podnosi Općinskom vijeću, međutim Statutom nije regulisana neka druga vrsta odgovornosti. Eventualna politička odgovornost postoji. Potrebno je napomenuti da postoji mogućnost smjene načelnika od strane Općinskog vijeća (dvostručinskom većinom glasova), ali odsustvo kohabitacije i raspored političkih snaga u Vijeću otežava realizovanje ove mjere. Također, Kodeks ponašanja se primjenjuje i na načelnika, a ne samo na Općinsko vijeće, ali izostanak realnih sankcija umanjuje značaj procesuiranja.

2.8. INTEGRITET IZVRŠNE VLASTI

U kojoj mjeri je obezbijeđen integritet lokalne izvršne vlasti?

“Postoje samo neki od propisa koji se tiču sukoba interesa, poklona i usluga, prijave imovine, ‘revolving door’ imenovanja i zaštite uzbunjivača i koji se polovično primjenjuju.”

Komentar:

Propisi kojima se obezbjeđuje integritet izvršne vlasti su Etički kodeks za državne službenike u FBiH; Zakon o državnim službenicima i namještenicima i dr. Općina nema usvojen Plan integriteta, iako je to obaveza koja proističe iz državne Strategije za borbu protiv korupcije 2009 - 2014.

3. LOKALNA ADMINISTRACIJA

KAPACITET

ULOGA

UPRAVLJANJE

KAPACITET

3.1. ADEKVATNI RESURSI

U kojoj mjeri općinska administracija ima adekvatne finansijske, infrastrukturne i ljudske resurse da bi efikasno obavljala svoje dužnosti?

„Općinska administracija ima adekvatnu bazu finansijskih, infrastrukturnih i ljudskih resursa za efikasno vršenje svojih obaveza“.

Komentar:

Općinska administracija Stari Grad Sarajevo ima zadovoljavajuće finansijske, infrastrukturne i ljudske resurse za efikasno obavljanje svojih dužnosti, a isti su usklađeni sa objektivnim finansijskim mogućnostima koje ima Općina kao jedinica lokalne samouprave. Kada su u pitanju plaće u administraciji, iste su regulisane zakonskim i podzakonskim aktima (Zakon o plaćama u FBiH, Odluka o utvrđivanju platnih razreda i koeficijenata za plaće, dodatke na plaću i naknada nosilaca funkcija i savjetnika, državnih službenika i namještenika Općine Stari Grad Sarajevo).

3.2. NEZAVISNOST

U kojoj mjeri je općinska administracija nezavisna od spoljašnjih uticaja?

„Općinska administracija je djelimično nezavisna od spoljašnjih uticaja jer, iako postoje propisi o zapošljavanju na osnovu kompetentnosti kandidata, prisutni su primjeri nepotizma/favorizovanja i/ili uplitanja od strane lokalnih političkih aktera.“

Komentar:

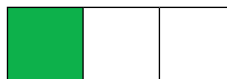
Doprinos nezavisnosti općinske administracije od spoljnih uticaja obezbjeđuje se posredstvom Agencije za državnu službu FBiH koja provodi postupak selekcije državnih službenika. Predviđeno je da je državna služba dužna da osigura principe zakonitosti, transparentnosti

i odgovornosti, učinkovitosti i ekonomičnosti, profesionalnu nepristranost i političku nezavisnost. Naime, ADS FBiH imenuje Komisije za sprovođenje konkursne procedure, i to za svaki konkurs posebnu Komisiju. Po okončanoj proceduri sačinjava se lista uspješnih kandidata i dostavlja se rukovodiocu organa uprave – u ovom slučaju načelniku Općine, radi izbora kandidata sa liste uspješnih kandidata.

Međutim, obzirom na činjenicu da, shodno pomenutom Zakonu, kandidat ne biva izabran prvi, tj. najuspješniji kandidat, već konačni odabir vrši rukovodilac institucije (organa uprave), posredno se stvara mogućnost za razvoj političkog utjecaja na službe za upravu. Iako je ovakav način izbora kandidata sa liste uspješnih kandidata regulisan gore pomenutim zakonom, prema mišljenju javnog mnijenja bilo bi potrebno pristupiti izmjenama određenih odredbi unutar Zakona, a za što nije nadležna jedinica lokalne samouprave.

ULOGA

3.3. OBEZBJEĐENJE TRANSPARENTNOSTI I INTEGRITETA U JAVNIM NABAVKAMA

U kojoj mjeri postoji efikasan zakonski okvir koji bi osigurao transparentnost i integritet u postupcima javnih nabavki?

„Postoji uređen sistem javnih nabavki na lokalnom nivou, proces javnih nabavki se vrši na otvoren, blagovremen i fer način.“

Komentar:

Općinska uprava je ranije radila u skladu sa odredbama

Zakona o javnim nabavkama BiH (Službeni glasnik BiH broj 49/04), te od 29.11.2014. godine na osnovu novog Zakona o javnim nabavkama BiH (Službeni glasnik BiH br. 39/14). Na osnovu ovog Zakona, sistem zaštite ponuđača je osiguran kroz Ured za žalbe, kao potpune samostalne i neovisne institucije. U dosadašnjoj praksi, Općina je imala veoma mali broj žalbi na svoje odluke. Novim Zakonom su predviđene i kaznene odredbe, koje su novina u odnosu na prijašnji zakon. Pored toga, Općina je usvojila i Pravilnik o javnim nabavkama, kojim je bliže definisala proceduru pokretanja postupka. U praksi se Općina zalaže za što striktnije poštivanje principa transparentnosti objavom postupaka nabavke u svim fazama, do dodjele ugovora. Nepravilnosti u postupcima javnih nabavki su svedeni na minimum. U toku 2013. godine su provedena ukupno 232 postupka, te nije bilo ni jedne žalbe. Komisija za javne nabavke u Općini Stari Grad Sarajevo provodi sve procedure, te tokom rada nije bilo pritužbi na rad javnih službenika u Komisiji, za što postoje kanali (pismeni prigovor, prigovor putem interneta, kao i progovori AJN).

3.4. UNAPREĐENJE DRUŠTVENE ODGOVORNOSTI I UČEŠĆA

U kojoj mjeri lokalna administracija podstiče mehanizme društvene odgovornosti koji građanima omogućavaju da komuniciraju i podnose zahtjeve lokalnoj vlasti?

„Lokalna administracija je donekle aktivna u podsticanju inicijativa društvene odgovornosti i učešća građana u procesu donošenja odluka, iako je ova praksa nesistematična.“

Komentar:

Statutarne odredbe otvaraju naizgled široke mogućnosti građanima da ostvare komunikaciju ka lokalnim vlastima i da podnose i realiziraju svoje zahtjeve; u praksi, međutim, postoji značajna neupućenost građana u način aktiviranja određenih mehanizama. Pozivi na javne rasprave redovno se oglašavaju putem internet stranice Općine, koja se redovno dnevno ažurira na oglasnim pločama Općine i mjesnih zajednica, kao i na druge načine, a statutarni principi daju mogućnost doprinosa građana funkcionisanju lokalne zajednice kao, na primjer, kroz savjete mjesnih zajednica. Međutim, česta pojava je da je ta komunikacija uglavnom jednosmjerna, te je potrebno pronaći nove načine komunikacije koji bi doprinijeli aktivnijoj uključenosti građana u procesima donošenja odluka. Pored toga, važno je napomenuti da Općina Stari Grad Sarajevo posjeduje ISO 9001:2008 certifikat¹³ kao potvrdu kvaliteta javne uprave u ovoj Općini. Isti je Općini Stari Grad Sarajevo dodijeljen u 2010. godini.

3.5. PRIKUPLJANJE JAVNIH PRIHODA

U kojoj mjeri je prikupljanje lokalnih javnih prihoda pošteno i transparentno?

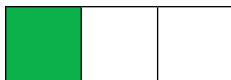
„Način prikupljanja lokalnih javnih prihoda je u potpunosti jasan i pošten.“

Komentar:

Pravni okvir za prikupljanje lokalnih prihoda se uglavnom donosi na višim nivoima vlasti i u velikoj mjeri je transparentan i dostupan javnosti. Takođe, sistem prikupljanja ostalih lokalnih izvornih prihoda (komunal-

ne takse, naknade, porez na nepokretnosti i sl.) jasno je definisan i primjenjuje se u praksi.

3.6. ZAŠTITA ZEMLJIŠNIH I IMOVINSKIH PRAVA

U kojoj mjeri su zemljište i imovinska prava zaštićeni od strane lokalne vlasti?

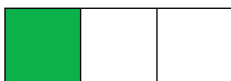
“Propisi o lokalnom građevinskom zemljištu, imovini i prostornom planiranju su jasni i transparentni, te je prisutan otvoren mehanizam na raspolaganju građanima za osporavanje odluka lokalnih vlasti o korišćenju zemljišta koji se sprovodi u praksi.”

Komentar:

Procesi vezani za pitanja građevinskih dozvola, legalizaciju bespravno izgrađenih objekata ili privremenih objekata, regulacionih planova, poslovnih prostora i uopće imovinskopravna pitanja na lokalnom nivou su detaljno razrađena i regulisana, a postojeći mehanizmi u priličnoj mjeri zadovoljavaju kod rješavanja spornih pitanja.

UPRAVLJANJE

3.7. JAVNOST UPRAVE

Postoji li transparentnost po pitanju upravljanja finansijama, ljudskim resursima i podacima unutar lokalnog javnog sektora?

„Postoje odredbe koje omogućavaju javnosti da dođe do relevantnih informacija kada su u pitanju aktivnosti javnog sektora.“

Komentar:

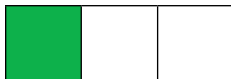
Kada je u pitanju imovina Općine Stari Grad Sarajevo, javno je dostupan dokument pod nazivom Registar poslovnih zgrada i prostora kojima raspolaže Općina Stari Grad Sarajevo¹⁴ u kojemu su navedeni svi poslovni prostori u vlasništvu Općine, njihove adrese, ime zakupaca, cijena po metru kvadratnom, način izdavanja, te eventualni dug zakupca za poslovni prostor. Bitno je napomenuti da je Općina Stari Grad Sarajevo trenutno u procesu izrade registra u kojem će biti popis zemljišta koje je u vlasništvu Općine, stanova i poslovnih prostora sa svim relevantnim podacima o pomenutoj imovini. Što se, pak, tiče domena budžeta, on je javan i njegovo trošenje je transparentno. Kada je u pitanju zapošljavanje državnih službenika, prijem u radni odnos se vrši na osnovu javnog oglasa kojega, putem ADS FBIH, raspisuje načelnik. Kompletnu proceduru, na osnovu odredaba Zakona o državnoj službi FBIH, provodi Agencija. Prijem namještenika se vrši na osnovu Zakona o namještenicima. Međutim, transparentnost i odgovornost lokalne administracije bi bila na višem nivou ukoliko bi se prilikom prijema državnih službenika u državnu službu vršio prijem najuspješnijeg kandidata sa liste uspješnih kandidata, a ne na način kako je to trenutnim Zakonom predviđeno. Međutim, sama Agencija

¹³ ISO standard podrazumijeva stalno unapređenje kvalitete usluge, a odnosi se na: bolju sliku građana o javnoj upravi, brzo uočavanje uskih grla u organizaciji i njihovo pravovremeno otklanjanje, transparentnost sistema upravljanja, fokus na ključne procese u pojedinim odjelima i njihovo standardizovanje, definisanje načina prikupljanja informacija od strane građana i drugih zainteresovanih strana, te definisanje komunikacijskih protokola i kanala, bolja kontrola nad nabavom i dobavljačima, izvođenje nezavisne unutrašnje kontrole, bolja saradnja i komunikacija među pojedinim odjelima itd.

¹⁴ <http://www.starigrad.ba/userfiles/file/2014/registar.pdf>

za državnu službu nije jasno okrenuta ka unapređenju transparentnosti i odgovornosti lokalne administracije u pogledu upravljanja ljudskim resursima.

3.8. ODGOVORNOST LOKALNIH SLUŽBENIKA

U kojoj mjeri su lokalni službenici u praksi odgovorni za svoje postupke?

„Postoje jasni propisi koji obezbjeđuju da službenici općinske administracije moraju da podnose izvještaje i budu odgovorni za svoje postupke.“

Komentar:

Državni službenici i namještenici su odgovorni za svoje poslove i radne zadatke koje obavljaju u okviru svog radnog mjesta u organu uprave. Predmetna odgovornost je regulisana zakonskim i podzakonskim aktima koji regulišu oblast radnih odnosa. U upravnim postupcima, kao i u drugim postupcima koji se provode u okviru općinskih službi, u kojima se odlučuje o zahtjevima građana postoji dvostепенost u odlučivanju, odnosno na sva prvostепенa rješenja može se uložiti žalba/prigovor nadležnom organu. Pored toga, svaki uposlenik je odgovoran za zakonito i savjesno poslovanje, što je, između ostalog, utvrđeno i podzakonskim aktima i drugim općim aktima, kao npr. Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji (sistematizaciji). Nisu evidentirana kršenja pravila, niti su vođeni postupci.

3.9. INTEGRITET SLUŽBENIKA OPĆINSKE ADMINISTRACIJE

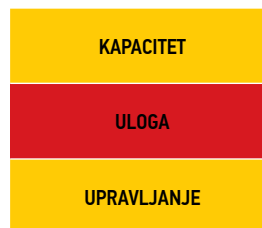
U kojoj mjeri je osiguran integritet lokalnih službenika?

„Postoje samo neki od propisa o sukobu interesa, poklonima i uslugama, zaštiti uzbunjivača, neovlaštenoj upotrebi općinske imovine, zapošljavanju članova porodice koji se nesistematično primjenjuju i/ili nivou korupcije u javnom sektoru je nizak, ali ne i beznačajan.“

Komentar:

S obzirom na prethodno navedeno, te na činjenicu da Statut ili neki drugi akt Općine ne reguliše posebno antikoruptivno djelovanje u slučaju prakse neregularnosti u radu, ističe se neophodnim uspostaviti određene mjere kontrole, pojačati stepen nadzora, te izvršiti izradu i dosljednu primjenu antikoruptivne strategije na području Općine. Pozitivna činjenica je da postoji određena kontrola rukovodilaca u Općini, pri čemu načelnik kontroliše i potpisuje rješenja rukovodilaca i ostvaruje neposredan uvid u njihovu sadržinu čime ih podvrgava dodatnoj provjeri.

4. LOKALNE POLITIČKE PARTIJE

KAPACITET

4.1. ADEKVATNOST RESURSA

U kojoj mjeri finansijska sredstva koja su dostupna političkim strankama omogućavaju djelotvornu političku konkurenciju?

„Finansijska sredstva dostupna strankama donekle omogućavaju političku konkurenciju.“

Komentar:

Zakon o finansiranju političkih stranaka¹⁵ ne ide u prilog manjim strankama, jer se najveći dio predviđenih sredstava za političke partije dijeli na osnovu broja osvojenih mjesta u Vijeću. Centralna izborna komisija svoju nadzornu ulogu uglavnom fokusira na prihode stranaka, a ne na rashode, tako da se novac ne troši na transparentan način. Pristup lokalnim medijima zasniva se na komercijalnom principu, bez protežiranja bilo koje stranke.

4.2. NEZAVISNOST

U kojoj mjeri su lokalne političke partije slobodne od neželjenog vanjskog uticaja na njihove aktivnosti?

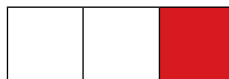
„Lokalne političke stranke su donekle slobodne od neželjenog vanjskog uticaja na njihove aktivnosti“

Komentar:

Sloboda političkih stranaka u djelovanju može biti podložna uticajima, naročito u slučaju manjih političkih stranaka ili posebnih zahtjeva jačih koalicionih partnera, ili pak postojanja pritiska od strane uticajnih pojedinaca na nivou lokalne zajednice ili širem nivou čime se aktivnosti stranke mogu usmjeriti u određenom pravcu.

ULOGA

4.3. AGREGACIJA INTERESA I PREDSTAVLJANJE

U kojoj mjeri lokalne političke partije sažimaju i predstavljaju širok spektar društvenih interesa na lokalnom nivou?

„Aktivnosti i konzekvence djelovanja političkih stranaka uglavnom ne odražavaju društvene interese.“

Komentar:

Javni interes u djelovanju predstavnika političkih partija u cijeloj državi nije na zavidnom nivou. Sve prednosti i mane političke scene u Bosni i Hercegovini u širem smislu mogu se u potpunosti prenijeti na lokalni nivo; pojedinačni, lični, stranački ili poslovni interesi usko se prepliću i nerijetko preuzimaju cjelokupan fokus političkih kolektiva, a manjak kvalitetne komunikacije ili otvorenost za uticaj građana ili politički neovisnih tijela doprinose tome da društveni interesi bivaju intenzivno marginalizovani. U predizbornim kampanjama glasovi

¹⁵ Zakon o finansiranju političkih stranaka, Službeni glasnik BiH, br. 22/00

se privlače više putem obećanja povlastica i beneficija nego predstavljanjem programa. Ovakav politički ambijent na lokalnom nivou dovodi do toga da su stranke posvećene i dovoljne same sebi, dok izostaje ozbiljniji, temeljan programski rad na ostvarivanju općeg interesa lokalne zajednice i građana.

UPRAVLJANJE

4.4. TRANSPARENTNOST POLITIČKIH PARTIJA/KANDIDATA

U kojoj mjeri je prisutna transparentnost u djelovanju lokalnih političkih partija?

„Iako postoje propisi, oni ne pokrivaju sve aspekte koji se odnose na finansijske informacije o lokalnim političkim partijama i/ili pristup ovim informacijama u praksi je obično težak, naporan i/ili dugačak proces.“

Komentar:

Propisi o finansiranju političkih partija se primjenjuju na sve političke partije u zemlji i konsekvntno na njihove granke na lokalnom nivou. Loša praksa u pogledu transparentnosti finansiranja političkih partija odnosi se i na lokalni nivo, tako da postojeći sistem nije dovoljno transparentan i ne omogućava javnosti da ostvari jasan uvid u izvore finansiranja političkih partija.

4.5. ODGOVORNOST LOKALNIH POLITIČKIH PARTIJA

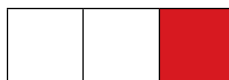
U kojoj mjeri postoji djelotvoran nadzor nad lokalnim političkim partijama?

„Iako nezavisno tijelo (npr. tijelo za organizovanje izbora) ima ovlašćenja da prati i nadzire finansiranje i djelovanje lokalnih političkih partija, ovo se ne dešava na dosljedan način. Postoje propisi kojima se uređuje pitanje finansiranja političkih stranaka, ali se oni ne sprovode u praksi.“

Komentar:

Centralna izborna komisija je zakonom ovlašćeno tijelo za praćenje i nadzor nad djelovanjem i finansiranjem političkih partija¹⁶. S tim u vezi Centralna izborna komisija uspostavlja Službu za reviziju finansiranja političkih partija koja pregleda i kontroliše finansijske izvještaje koje podnose političke partije i obavlja reviziju finansiranja političkih partija. U praksi, ovo tijelo nema adekvatne kapacitete i ne pruža sve informacije za koje je obavezno po zakonu, tako da je nekad nemoguće ostvariti uvid u relevantne podatke koji se tiču stranaka i izvora njihovog finansiranja.

4.6. IMENOVANJE I IZBOR LOKALNIH KANDIDATA

U kojoj mjeri su kandidati za lokalne izbore izabrani na transparentan i pošten način?

„Ne postoje propisane procedure i kriterijumi za nominaciju i izbor kandidata za lokalne izbore, i nominacija i selekcija kandidata je u potpunosti nedemokratska i zatvorena ili je izvršena na osnovu klijentelizma.“

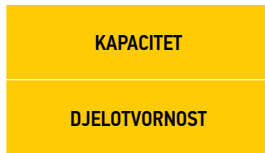

Komentar:

Diskreciona i interna pravila političkih stranaka regulišu navedena pitanja, a nesporno je da u velikoj mjeri ulogu u izboru igra neposredni uticaj stranačkog rukovodstva prilikom formiranja kandidatskih lista, ili pak favoritizam spram pojedinaca. Ne može se ni u jednom slučaju političke stranke govoriti o kandidatima koji su izabrani na neki sveobuhvatan i transparentan način, poput internog glasanja cjelokupnog članstva stranke na lokalnom nivou.

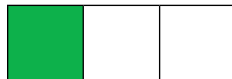
FUNKCIJE NADZORA I ODGOVORNOSTI

5. POSTUPANJE PO PRIGOVORIMA

KAPACITET

5.1. PRISTUP ŽALBENIM MEHANIZMIMA

Postoji li poseban postupak (npr. preko Institucije ombudsmena ili sličnih institucija) namijenjen razmatranju prigovora na navodno nepravedan tretman lokalnih institucija?

“Postoji poseban postupak razmatranja pritužbi unutar lokalne administracije kreiran za razmatranje navoda o nepravednom postupanju lokalne uprave.”

Komentar:

Internim aktima Općine Stari Grad Sarajevo je propisan poseban postupak razmatranja pritužbi građana – građani mogu uložiti žalbu ili primjedbu na rad bilo kojeg službenika i mogu to učiniti direktno ili anonimnim putem. Internim aktima propisana je procedura postupanja po takvim prijavama. Pored toga, moguće je i u bilo kojem trenutku podnositi žalbu Uredu ombudsmena za ljudska prava BiH, ali tu treba uzeti u obzir činjenicu da građani ne koriste ovu mogućnost često, obzirom da preporuke Ombudsmena koje se donose po osnovanim prijavama nemaju obavezujući karakter za instituciju kojoj su upućene, pa samim tim, često ni pravog efekta.

DJELOTVORNOST

5.2. POSTUPANJE PO PRIGOVORIMA

Koliko je u praksi djelotvoran postupak razmatranja prigovora?

“Općinska administracija ističe optimalnu efikasnost u postupanju po pritužbama, ali nije moguće dobiti konkretne podatke koji to ilustruju.”

¹⁶ Član 10. Zakona o finansiranju političkih partija u Bosni i Hercegovini, Službeni glasnik BiH, broj 95/12

Komentar:

Iako Općina Stari Grad Sarajevo ima utvrđene mehanizme postupanja po žalbama u skladu sa svojim internim aktima i iako se te procedure provode, ne postoje jasni indikatori efikasnosti tih procedura, niti ju je moguće izmjeriti, obzirom da nisu dostupni konkretni podaci.

6. REVIZIJA

KAPACITET
DJELOTVORNOST

KAPACITET

6.1. PROPISI O REVIZIJI LOKALNE UPRAVE

U kojoj mjeri su prisutne redovne revizije lokalnih organa uprave i iscrpni propisi o sankcionisanju?

“Postoje jasna pravila u pogledu revizije organa lokalne samouprave, ali revizije se u praksi ne sprovode redovno, revizori imaju oskudne kapacitete i/ili rezultati se ne objavljuju.”

Komentar:

Sistem eksterne revizije je uspostavljen, ali je njegovo provođenje nedovoljno često. Prema dostupnim informacijama, posljednja revizija Općine Stari Grad Sarajevo od strane Ureda za reviziju institucija u Federaciji Bosne

i Hercegovine je bila 2001. godine.

S druge strane, važećim Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji službi Općine Stari Grad Sarajevo od 10.10.2013. godine predviđeno je mjesto internog revizora, koje je organizovano izvan organizacijskih jedinica. Također, pored internog revizora angažovan je i stručni saradnik za internu reviziju. Treba naglasiti da Općina Stari Grad Sarajevo trenutno radi na pripremi osnivanja Ureda za internu reviziju općine. Na osnovu zakonskih i podzakonskih akata o internoj reviziji u BiH, načelnik je izradio i Povelju interne revizije za Općinu Stari Grad Sarajevo 31.12.2012. godine.

DJELOTVORNOST

6.2. DJELOTVORNOST REVIZIJA LOKALNIH ORGANA UPRAVE

Koliko su djelotvorne revizije organa lokalne samouprave?

“Lokalna samouprava postupa po rezultatima i preporukama izvršenih revizija i tek sporadično izriče sankcije.”

Komentar:

Kao što je već ranije pomenuto, prema dostupnim informacijama, Ured za reviziju institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine do sada nije vršio reviziju Općine Stari Grad Sarajevo.

S druge strane, kada je u pitanju interna revizija, donose se godišnji planovi interne revizije, te se prave i izvještaji o usvajanju revizorskih preporuka. U toku 2013.

godine interni revizor je ukupno uputio 25 preporuka, od toga 21 preporuka se odnosi na 2013. godinu, dok se 4 preporuke odnose na 2014. godinu. Od ukupnog broja preporuka, 11 se odnosilo na potrebu poboljšavanja interne kontrole, odnosno na unapređenje efikasnosti procesa i kvaliteta rada revidiranih subjekata. U 2013. godini revidirani subjekti su implementirali 10 od 11 preporuka revizora. Također, tokom revizorskih pregleda interni revizor je izdao 14 preporuka kojima se revidirani subjekti stimulišu da nastave dosadašnju pozitivnu praksu.

6.3. NADZOR NAD REVIZIJOM LOKALNIH VLASTI

U kojoj mjeri je efikasan nadzor nad revizijom lokalnih vlasti?

„Viši organi vlasti imaju ovlaštenja i pristup u svrhu ispitivanja nepravilnosti u upravljanju finansijama od strane lokalne uprave, ali ih ne koriste proaktivno. Viši organi vlasti ne ispituju redovno djelotvornost interne revizije unutar lokalne uprave i obezbjeđuju tek minimalnu tehničku podršku.“

Komentar:

Organi viših nivoa vlasti koji imaju ovlaštenja da ispituju finansijsko poslovanje lokalnih organa vlasti (budžetska inspekcija, revizija javnog sektora) imaju pristup svim potrebnim dokumentima u cilju izvršenja tih poslova, ali su inspekcije i pregledi rijetki i sporadični. Samim tim djelotvornost ovog mehanizma je upitna.

Interna revizija, s druge strane, tokom cijele godine ostvaruje kontinuiranu saradnju sa Centralnom harmonizacijskom jedinicom (CHJ) Federalnog ministar-

stva finansija, Uredom za reviziju institucija u BiH, Udruženjem internih revizora BiH i susjednih zemalja. Centralna harmonizacijska jedinica kontinuirano ispituje efikasnost i kvalitet rada internih revizora, pruža tehničku podršku i aktivno učestvuje u redovnoj obuci internih revizora.

7. CENTRALIZOVANI NADZOR LOKALNE UPRAVE

KAPACITET

7.1. KAPACITET ZA NADZOR LOKALNE VLADE

U kojoj mjeri viši nivoi vlasti imaju neophodna sredstva da efikasno izvršavaju dodijeljenu ulogu u smislu nadzora djelovanja lokalne vlade?

„Federalne i kantonalne vlasti imaju djelimična sredstva da efikasno nadziru djelovanje lokalnih vlasti.“

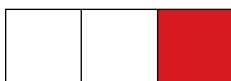
Komentar:

Evidentno je da nadzor koji je predviđen da se ostvaruje kroz institucije za reviziju ne funkcioniše. Izuzev toga, jedina mogućnost donekle efikasnog nadzora postoji u domenu vršenja zajedničkih nadležnosti ili nadležnosti koje su prenesene sa federalnog/kantonalnog nivoa na

lokalni nivo. Što se tiče upravnog nadzora, njega vrše nadležni federalni i kantonalni organi u okviru svojih područja nadležnosti. Obzirom na specifičnu strukturu države BiH, Ustav BiH ne predviđa nadležnost državnog nivoa za lokalnu samoupravu, a nadzor te vrste egzistira u određenim oblicima na entitetskim nivoima.

DJELOTVORNOST

7.2. DJELOTVORNOST NADZORA LOKALNE UPRAVE

Koliko su efikasni viši nivoi vlasti u obavljanju svoje dodijeljene uloge u smislu nadzora nad lokalnom upravom?

„Organi viših nivoa vlasti ne sprovode dodijeljenu ulogu u smislu otkrivanja i djelovanja u slučajevima kršenja propisa, zagovaranja reformi ili pružanja obuke i tehničke podrške lokalnim upravama.“

Komentar:

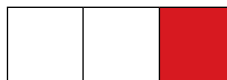
Nadzor nad radom lokalne uprave se svodi na reaktivnu kontrolu zakonitosti akata koje donose organi lokalne samouprave, dok prevencija korupcije, sprovođenje reformskih mjera i drugo djelovanje u pravcu poboljšanja integriteta djelovanja lokalne samouprave u potpunosti izostaje.

8. ISTRAGA I OTKRIVANJE KORUPCIJE

KAPACITET

8.1. KAPACITETI ZA OTKRIVANJE I ISTRAŽIVANJE KORUPCIJE

U kojoj mjeri postoji kapacitet za nezavisnu istragu i otkrivanje korupcije na lokalnom nivou?

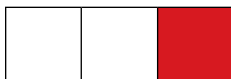
„Ne postoji interes niti kapacitet medija za slučajeve korupcije na lokalnom nivou i ne postoji ni jedno tijelo na lokalnom nivou sa bilo kakvim ovlaštenjima da istražuje slučajeve korupcije.“

Komentar:

Osim policijsko-tužilačkih struktura na višim nivoima vlasti, koji se u okviru svojih redovnih aktivnosti eventualno bave istragom krivičnih djela sa koruptivnim elementima, ne postoji niti jedna druga organizacija, institucija, pokret, mediji koji imaju interes, ozbiljnu moć ili ovlaštenja da pokrenu pitanje pojave korupcije na lokalnom nivou.

DJELOTVORNOST

8.2. EFIKASNOST ISTRAGE I OTKRIVANJA KORUPCIJE

U kojoj su mjeri slučajevi korupcije u lokalnoj vlasti, u stvari, istraženi i otkriveni u praksi?

„Nema slučajeva istrage i otkrivanja korupcije u lokalnoj upravi.“

Komentar:

U prethodnom periodu nisu zabilježeni slučajevi uspješne istrage slučajeva korupcije u lokalnoj upravi.

9. PODIZANJE SVIJESTI I EDUKACIJA JAVNOSTI

KAPACITET

9.1. KAPACITET ZA ZAGOVARANJE I PODIZANJE SVIJESTI O BORBI PROTIV KORUPCIJE

U kojoj mjeri postoji kapacitet za edukativne aktivnosti, javne informacije i zagovaranje po pitanjima borbe protiv korupcije na lokalnom nivou?

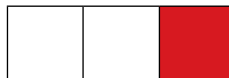
„Edukativne aktivnosti, javno informisanje i zagovaranje po pitanjima borbe protiv korupcije na lokalnom nivou djelimično su prisutni.“

Komentar:

Nesporno je da se provode aktivnosti, javne informacije i vrše ostali napori na upoznavanju i alarmiranju javnosti u pravcu uočavanja i prijavljivanja koruptivnih aktivnosti i koje se poduzimaju na području države, entiteta, kantona i općine održavaju na nivou u kojem se može reći da isti postoje. S obzirom na to da je u ovom slučaju riječ o Općini koja samim postojanjem participira u aktivnostima koje se od strane nevladinog sektora ili, pak, odgovarajućih institucija i organa poduzimaju u glavnom gradu države, mora se konstatovati da su građanima informacije dostupne i da redovno putem medija ili na drugi način primaju apele u smislu odgovornog postupanja po pitanju koruptivnih pojava.

DJELOTVORNOST

9.2. DJELOTVORNOST PODIZANJA SVIJESTI I ZAGOVARANJA BORBE PROTIV KORUPCIJE

U kojoj su mjeri edukativne aktivnosti, javne informacije i zagovaranje borbe protiv korupcije na lokalnom nivou uspješni u borbi protiv korupcije?

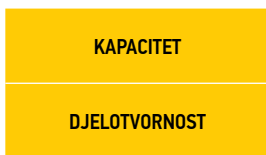
„Ne postoji interes medija za slučajeve korupcije na lokalnom nivou i ne postoji ni jedno tijelo na lokalnom nivou sa bilo kakvim ovlaštenjima da istražuje slučajeve“

ve korupcije.“

Komentar:

Bilo zbog manjka interesa, izbjegavanja ličnog neposrednog djelovanja, ili pak straha/ustručavanja, edukativni sadržaji i informacije koje dopiru do građana ne uspijevaju podići svijest i povećati aktivnosti na suzbijanju korupcije. Neizostavno je potrebno spomenuti i da se, iako devijantna, pojava korupcije doživljava kao dio svakodnevnice i životnog standarda na nivou države, pa i regije; stoga apatija na lokalnom nivou nije iznenađujuća niti neočekivana.

10. DRUŠTVENA ODGOVORNOST

KAPACITET

10.1. KAPACITET ZA DRUŠTVENU ODGOVORNOST

U kojoj mjeri su akteri iz civilnog društva aktivni u promovisanju društvene odgovornosti s ciljem pozivanja lokalne vlasti na odgovornost?

„Akteri iz sektora civilnog društva su djelimično aktivni u promovisanju inicijativa društvene odgovornosti s ciljem pozivanja lokalne vlasti na odgovornost.“

Komentar:

Iako na području grada Sarajeva, pa tako djelimično i na području općine Stari Grad Sarajevo, postoje nevladine organizacije koje se bave mnogim društveno relevantnim pitanjima, pa tako i pitanjima koja se odnose na odgovornost lokalnih vlasti, ipak su njihove aktivnosti nedovoljno intenzivne i nedovoljno česte da bi proizvele odgovarajući efekat. Centar za promociju civilnog društva tako je pokrenuo proces monitoringa lokalnih usluga u više općina (uključujući i Stari Grad Sarajevo), a koji je između ostalog imao za cilj uspostaviti povećanu odgovornost i spremnost lokalnih organa vlasti za novi kreativni i inovativni pristup u pružanju javnih usluga koje će svojim obimom i kvalitetom odgovarati stvarnim potrebama i interesima.¹⁷

DJELOTVORNOST

10.2. DJELOTVORNOST DRUŠTVENE ODGOVORNOSTI

U kojoj mjeri su inicijative društvene odgovornosti, pokretane od strane nevladinih aktera, bile uspješne u pozivanju lokalnih vlasti na odgovornost?

„Stepen uspjeha u ovom domenu je donekle prisutan.“

Komentar:

U cilju prevazilaženja problema slabog uticaja civilnog sektora na donošenje odluka na lokalnom nivou, Općinsko vijeće Stari Grad je 2011. godine usvojilo Sporazum o saradnji Općine Stari Grad Sarajevo sa nevladinim organizacijama. Sporazum je trebao poslužiti kao mehanizam koji će podstaći općinsku

vlast na povećanje građanskog učešća u poslovima od javnog interesa. Također, Vijeće je krajem 2012. godine donijelo Odluku o načinu odabira projekata nevladinih/neprofitnih organizacija po LOD metodologiji. U gore pomenutom projektu CPCD-a po PULS metodologiji o zadovoljstvu građana javnim uslugama Općina Stari Grad Sarajevo je, zajedno sa Općinom Vogošća, dobila najbolje ocjene od 6 općina u sastavu Kantona Sarajevo.

---

¹⁷ Izvještaj o ispitivanju zadovoljstva korisnika javnih usluga u Općini Stari Grad Sarajevo, Centar za promociju civilnog društva, 2012.

VI ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Nakon provedenog istraživanja u Općini Stari Grad Sarajevo vidljivo je da je većina indikatora označena sa prosječnom ocjenom što ukazuje da u Općini postoji dobra osnova za dalji razvoj i unapređenje lokalnog sistema integriteta, kao i da je potrebno uložiti dodatne napore kako bi ova lokalna samouprava predstavljala primjer dobrih praksi u pogledu transparentnosti, odgovornosti i integriteta. Na osnovu prikupljenih informacija i izvršene procjene vidljivo je da lokalna skupština (Općinsko vijeće) i lokalna izvršna vlast imaju dobre kapacitete i infrastrukturu za djelovanje, međutim kada je upitanju obavljanje njihovih funkcija postoji prostor za napredak i efikasnije djelovanje u cilju postizanja većih standarda u radu, što bi doprinijelo kvalitetnijem sistemu lokalnog integriteta.

Posmatrajući konačne rezultate LIS istraživanja za Općinu Stari Grad Sarajevo, može se zaključiti da kapaciteti

djelovanja svih ključnih aktera lokalne samouprave predstavljaju dobru osnovu za uspješno djelovanje na planu poboljšanja integriteta u njihovom radu. Međutim, kada je u pitanju uloga ključnih aktera u doprinosu poboljšanja ukupnog sistema integriteta i kvalitet njihovog unutrašnjeg upravljanja (transparentnost, odgovornost, integritet), rezultati ocjene indikatora ukazuju na niži stepen ispunjenosti određenih standarda i mnogo prostora za rad na poboljšanju ovih elemenata. Rezultati koji se odnose na funkcije nadzora i odgovornosti ukazuju na slabe rezultate kako u pogledu kapaciteta za obavljanje ovih djelatnosti, tako i u pogledu izostanka efikasnosti i odgovarajućih rezultata u obavljanju ovih funkcija.

Što se tiče aktera, najslabije su ocijenjene lokalne političke stranke u pogledu njihove uloge u lokalnom sistemu integriteta i unutrašnjeg upravljanja, naročito

kada je upitanju predstavljanje širih društvenih interesa i proces odabira kandidata za lokalne izbore.

Kada su u pitanju funkcije nadzora i odgovornosti kapaciteti postoje, ali sa značajnim nedostacima, pri čemu su najslabijim označeni kapaciteti za podizanje svijesti i edukaciju javnosti obzirom da je interes medija i nevladinog sektora za ovo pitanje sporadičan ili u potpunosti izostaje, kao i eventualne inicijative pokrenute od općinskih struktura u vidu donošenja akcionog plana za borbu protiv korupcije na lokalnom nivou ili sl.

Rezultati ocjene indikatora koji se tiču funkcija nadzora i odgovornosti ukazuju na to da se pitanju prevencije i borbe protiv korupcije ne prilazi na sistematičan način i da ovo pitanje nije na listi prioriteta kako zvaničnih vlasti tako i civilnog sektora. S jedne strane, institucionalna infrastruktura u ovoj oblasti je nepostojeća ili je rudimentirana, dok s druge strane nevladine organizacije, čak i ako su zainteresovane, nemaju dovoljno kapaciteta da pokrenu inicijative dovoljno snažne da podstaknu značajnije promjene u praksi. Postojeće funkcije (revizija, inspekcija, policijsko-tužilačke istrage) se svode na površno izvršavanje propisanih postupaka bez značajnijeg efekta na kvalitativan pomak u borbi protiv koruptivnih praksi.

KLJUČNI NALAZI

Ključni nalazi se mogu sažeti na sljedeći način:

- a. Vijećnici nemaju razvijene ustaljene mehanizme komunikacije, konsultacije i razmjene informacija sa građanima kako bi predstavljali njihove interese;
- b. Protokoli i instrumenti koje ima izvršna lokalna vlast i lokalna administracija za učešće građana u procesima bitnim za lokalnu samoupravu se slabo koriste od strane građana;

- c. Lokalna administracija ima kvalitetan sistem podrške, ali je potrebno onemogućiti vanjski pritisak na službenike i omogućiti im nesmetan rad u skladu sa zakonom;

- d. Lokalna samouprava nema razvijene instrumente i kapacitete za borbu protiv korupcije na lokalnom nivou, niti ima nadzor i podršku od strane viših nivoa vlasti u ovom segmentu;

- e. Lokalni mediji, organizacije civilnog društva te građanstvo u širem smislu nemaju izgrađene kapacitete i/li ne izražavaju kontinuirani interes za izgradnjom kvalitetnijeg sistema integriteta na lokalnom nivou;
- f. Političke stranke ne zastupaju široke interese u zajednici u cilju njenog razvoja i prosperiteta, već su prije svega preokupirane uskim stranačkim interesima.

PREPORUKE

- Općinsko vijeće bi trebalo razviti čvrst, dosljedan i obavezujući mehanizam neposredne komunikacije vijećnika i građana (neposredni kontakti sa građanima kroz organizaciju i održavanje tzv. vijećničkog sata, posredstvom elektronske pošte, tematski radni sastanci i javne rasprave, učestvovanje u radu mjesnih zajednica, pokretanje akcija i inicijativa uz izvještavanje o stepenu njihove realizacije i sl.) gdje bi građani na taj način prenijeli svoje goruće probleme i potrebe, a vijećnici bi, rukovodeći se principima nezavisnosti i savjesnosti u svom radu, činili sve što je u okviru njihove moći i ovlaštenja da te potrebe građana artikuliraju kroz određene inicijative, pitanja i sugestije nosiocima izvršne vlasti koji su nadležni.
- Potrebno je, kroz uvođenje novih mehanizama, povećati stepen učešća građana u procesima donošenja odluka koje su bitne za javnost i građane.

- Neophodno je uspostaviti kontinuiran sistem obuke općinskih vijećnika kojim bi se omogućilo da vijećnici mogu kvalitetno odlučivati o pitanjima kojima se direktno utiče na kvalitet života građana u lokalnim sredinama.
- Potrebno je usvojiti Plan integriteta za borbu protiv korupcije u općini Stari Grad Sarajevo, što je jedna od obaveza, shodno državnoj Strategiji za borbu protiv korupcije, kako bi se identifikovala najrizičnija mjesta unutar lokalne zajednice, te preventivno djelovalo u pravcu suzbijanja korupcije.
- Lokalna izvršna vlast treba da uspostavi mehanizme kojima će unaprijediti učesće građana u procesima odlučivanja na lokalnom nivou čime će doprinijeti odgovornijem radu. U procesu formulisanja određenih odluka, lokalna izvršna vlast može da primijeni mehanizme (mimo i povrh onih zakonom propisanih) podsticanja određenih zainteresovanih grupa da uzmu aktivno učesće u tim procesima kojima se utiče na njihova prava i interese i da na taj način u potpunosti primijeni princip participacije u donošenju odluka koje mogu bitno uticati na pojedince i grupe građana.
- Neophodno je uvesti jasan sistem nagrađivanja i sankcionisanja zaposlenih u skladu sa ostvarenim rezultatima. Potrebne su zakonske izmjene od strane viših nivoa vlasti u BiH kako bi se unaprijedio ovaj sistem.
- Lokalne političke partije trebaju unaprijediti transparentnost i odgovornost u svom radu na lokalnom nivou kroz redovnu komunikaciju sa građanima i konsultovanje građana u usaglašavanju svojih političkih orijentacija.
- Nedostatak potpune i korektne revizije rada Općine od strane viših administrativno-teritorijalnih instanci i institucija značajno narušava i ugrožava razvojni potencijal lokalnih zajednica i na izuzetno niskom nivou održava transparentnost i kvalitetno izvještavanje javnosti i građana o internoj problematiki i mogućim neregularnostima u funkcionisanju općinskih organa i administracije.
- Neophodno je obezbijediti resurse i osigurati da nadležne institucije poput Ureda za reviziju institucija u FBiH implementira zakonske nadležnosti i vrši redovan nadzor i revidiranje aktivnosti na nivou općine.
- Potrebno je raditi na jačanju sistema internih revizija, uzimajući u obzir da je eksterna revizija neredovna, usljed čega ne isporučuje očekivane rezultate.
- Institucionalna infrastruktura za borbu protiv korupcije je u začetku u cijeloj zemlji. Potrebno je pokušati primijeniti određene instrumente i mehanizme za efikasnu borbu protiv korupcije, te kontinuirano promovisati potrebu za jačanjem društvene odgovornosti kojima će se smanjiti prostor za koruptivne radnje.
- Potrebno je jače podržati rad organizacija civilnog društva kako bi značajnije podigle svijest o pojavama korupcije i pokrenule dubinske promjene u praksi.

VII IZVORI KORIŠTENI PRILIKOM IZRADILIS PROCJENE

1. *Amandman na Ustav FBiH XXV-XXVI*, Službene novine FBiH br. 13/07
2. *Budžet Općine Stari Grad Sarajevo za 2014. godinu*, dostupno na: <http://www.starigrad.ba/userfiles/file/dokumenti/okivnrni%20budzet.pdf>
3. *Budžet Općine Stari Grad Sarajevo za 2015. godinu*, dostupno na: http://www.starigrad.ba/userfiles/file/2015/1/budzet_2015.pdf
4. Centri civilnih inicijativa, *Načelnik i lokalna samouprava: liderstvo, demokratija, razvoj*, Decembar 2009.
5. *Dokument Okvirnog budžeta (programi) za period 2015-2017*, dostupno na: <http://www.starigrad.ba/userfiles/file/dokumenti/okivnrni%20budzet.pdf>
6. Eda – Banja Luka, *Dobro je dobro saradivati – Iskustva u razvoju lokalne samouprave*, 2008.
7. Federalni zavod za statistiku, *Kanton Sarajevo u brojka*, Sarajevo, 2014
8. Grupa autora, *Analiza stanja lokalne uprave i samouprave u BiH* (nacrt), Banja Luka, 2005., izvještaj dostupan na: http://www.osfbih.org.ba/images/Prog_docs/LG/Arhiv/Istrazivanja/2005_Analiza_stanja_lokalne_uprave_u_BiH.pdf
9. *Informacija o stanju prostorne planske dokumentacije za Općinu Stari Grad Sarajevo*, dostupno na: <http://www.starigrad.ba/userfiles/file/dokumenti/PP-Dokumentacija.pdf>
10. *Izborni zakon BiH*, Službeni glasnik BiH, br. 20/04
11. *Izvještaj o realizaciji Strategije lokalnog razvoja Općine Stari Grad Sarajevo*, dostupno na: http://starigrad.ba/userfiles/file/2015/2/0502_izvjestaj_strategija.pdf
12. *Izvještaj o ispitivanu zadovoljstva korisnika javnih usluga u Općini Stari Grad Sarajevo*, Centar za promociju civilnog Društva, Sarajevo, 2012

13. Muhamed I. Mujakić, *Lokalna samouprava u Federaciji Bosne i Hercegovine – koncept, nadležnosti i organi*, dostupno na: http://www.iju.hr/HJU/HJU/preuzimanje_files/2010-4%2007%20Mujakic.pdf
14. *Poslovnik Općinskog vijeća Stari Grad Sarajevo*
15. *Registar poslovnih zgrada i prostora kojima raspolaže Općine Stari Grad Sarajevo*, dostupno na: <http://www.starigrad.ba/userfiles/file/2014/registar.pdf>
16. *Statut Grada Sarajeva*, Službene novine Kantona Sarajevo, br. 14/98, 19/98, 25/05, 23/08 i 32/08
17. *Statut Općine Stari Grad Sarajevo – Prečišćeni tekst*, Službene novine Kantona Sarajevo br. 42/12
18. *Strategija za mlade Općine Stari Grad Sarajevo*, dostupno na: http://www.starigrad.ba/userfiles/file/2012/juni/strategija_mladi.pdf
19. *Strategija lokalnog razvoja Općine Stari Grad Sarajevo 2014-2018*, dostupno na: <http://starigrad.ba/userfiles/file/2014/strategijaLR.pdf>
20. Transparency International, *Nalazi istraživanja o transparentnosti jedinica lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini*, 2012.
21. Transparency International BiH, *Studija sistema nacionalnog integriteta – Bosna i Hercegovina 2013*.
22. *Zakon o finansiranju političkih stranaka*, Službeni glasnik BiH, br. 22/00
23. *Zakon o državnoj službi FBiH*, Službene novine FBiH, br. 09/03
24. *Zakon o izboru, prestanku mandata, opouivu i zamjeni načelnika u općinama u FBiH*, Službene novine FBiH, br. 9/08
25. *Zakon o namještenicima u organima državne službe u Federaciji BiH*, Službene novine FBiH br. 49/05
26. *Zakon o principima lokalne samouprave*, Službene novine FBiH, br. 49/06

